

**CUM SĂ CREȘTI
UN COPIL
EXTRAORDINAR
PRIN METODA MONTESSORI**

TIM SELDIN

Președintele Fundației Montessori

EDIȚIA A II-A REVĂZUTĂ ȘI ADĂUGITĂ

cuprins

6 Introducere

De ce Montessori?

- 10 Suișurile și coborășurile vieții de părinte
- 12 Ce e sistemul Montessori?
- 14 Fazele sensibile pentru învățare
- 18 Cum se dezvoltă creierul unui copil
- 20 Magia școlilor Montessori
- 24 Chiar din prima zi
- 32 Copilul vostru în creștere
- 34 Cămin adaptat la nevoile copilului
- 36 Amenajarea unui dormitor perfect
- 40 Adaptarea casei la nevoile unui copil în creștere
- 48 Priviți și urmăriți-vă copilul

Descoperirea cu ajutorul simțurilor

- 53 Cum îi facem pe copii atenți la simțurile lor
- 54 Cum percep bebelușii lumea din jur
- 58 Coșul cu comori
- 62 Activități senzoriale care ajută copilul să învețe

Lasă-mă pe mine

- 78 Ajută-mă să fac eu singur
- 80 Copiii adoră să lucreze și să se joace
- 88 Deprinderea obiceiurilor de igienă
- 94 Arta de a se îmbrăca
- 100 Ajutorul în gospodărie

Mentineți buna înțelegere

- 110 Crearea unui climat iubitor
- 114 Găsirea unui stil comun de a fi părinte

- 116 Cum facem față schimbărilor din familie
- 118 Gestionarea crizelor de furie
- 124 O abordare pozitivă a disciplinei
- 128 Înțelegeți personalitatea copilului vostru
- 132 Lecții de amabilitate și de politețe
- 136 Rezolvarea problemelor la masa păcii
- 140 Controlul asupra televizorului
- 142 Timpul petrecut pe ecranele gadgeturilor

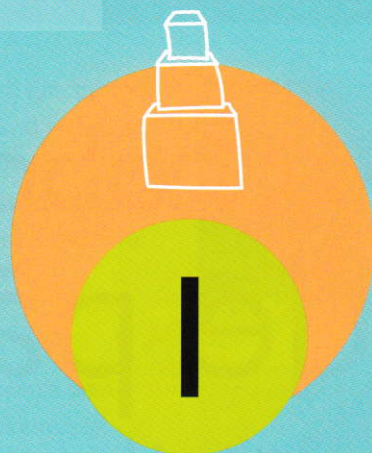
Explorând lumea largă

- 146 Copiii sunt mici oameni de știință
- 150 Lucrul în grădina familiei
- 154 O plimbare prin pădure
- 158 Creați-vă propriul muzeu al naturii
- 160 Jocuri de grup inspirate din natură
- 164 Reînvierea culturii popoarelor
- 168 O aniversare în stil Montessori

E timpul pentru învățat

- 174 Bazele învățării
- 182 Drumul scris către citit
- 188 Primii pași în matematică
- 192 Explorarea științifică la voi acasă
- 196 Dezvoltarea funcțiilor de execuție
- 198 E potrivită metoda Montessori pentru copilul vostru?

- 202 Găsiți o activitate
- 204 Indice
- 208 Site-uri utile și mulțumiri

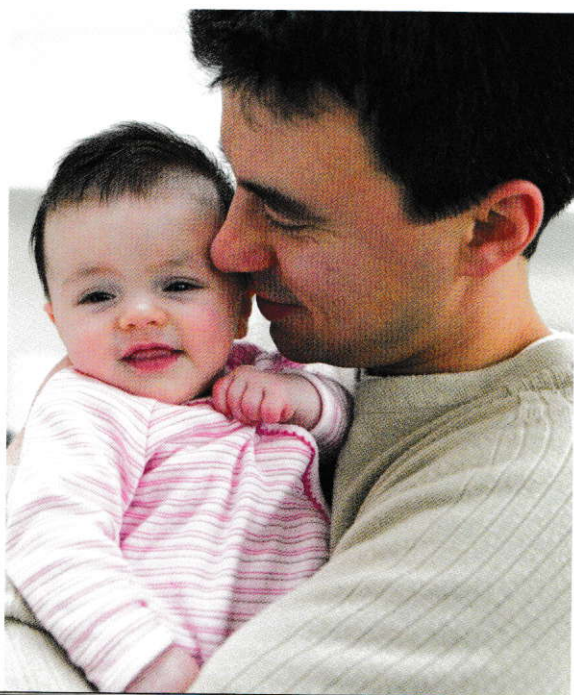

De ce Montessori?

Suișurile și coborâșurile vieții de părinte

Creșterea unui copil care să dăruiască fericire și să fie fericit în lumea modernă poate fi o provocare pentru orice părinte.

Legătura dintre noi și copiii noștri se formează dinainte de naștere și ține toată viața. De-a lungul anilor, suntem alături de ei când învață să zâmbească, să meargă de-a bușilea, să rostească primele cuvinte, să facă primii pași, marcând împreună etapele care formează călătoria lor spre maturitate.

Pentru cei care au copii, viața nu e întotdeauna ușoară. Uneori, pe lângă îmbrățișări și dezmiertări, avem parte de nopți albe, de momente în care sunt bolnavi, de crize de isterie și certuri cu frații și surorile, precum și de multe alte provocări, toate făcând parte din viața de părinte. Se pare că, pe măsură ce cresc, copiii noștri ajung să ne cunoască mai bine decât o facem noi înșine. Ei învață pe ce butoane să apese, ca să ne înfurie, și cum ne pot manipula, ca să cedăm în fața dorințelor lor. Există momente în care ne dorim ca, odată cu copilul, să fi primit și un manual cu instrucțiuni.

Nu e ceva neobișnuit ca părinții să fie nesiguri de felul în care pot să-și crească bine copiii, în lumea modernă în care trăim. Peste tot în jur, copiii noștri văd și aud alți copii care le răspund obraznic părinților, care se ceartă la locul de joacă și-și spun vorbe urâte unii altora. Sfaturile pentru părinți

O legătură pe viață

Încă de la naștere, copiii sunt centrul iubirii și al atenției noastre; se formează astfel o legătură care se prelungește până când ei devin adulți.

abundă, însă multe dintre ele nu par să funcționeze prea bine – în mare parte, pentru că tind să ofere o abordare tip carte de bucate, cu sugestii detaliate despre ce anume să faci în anumite situații date, în locul unei abordări sistematice și cuprinzătoare a modului de a fi părinte.

O abordare diferită

Viața mea a fost profund marcată de munca unei femei sclipitor de inteligente – Maria Montessori. Când eram copil, am învățat la o școală minunată, care se inspira din principiile activității ei; adult fiind, am predat și, mai târziu, am fost director la aceeași școală, timp de 25 de ani. Mesajul, observațiile și strategiile practice ale Mariei Montessori au influențat sute de mii, dacă nu chiar milioane de părinți și copii de pe tot globul. Abordarea Montessori este mai cunoscută în școlile care îi poartă numele, însă e la fel de utilă și de ușor de aplicat și acasă.

Principiile Montessori de lucru cu copiii se bazează pe o abordare holistică, aplicată încă de la naștere (sau de la cea mai fragedă vârstă cu putință), și se consolidează pe măsură ce copiii se maturizează. Înțelese corect, ele au avantajul că se potrivesc mai multor tipuri de copii. Este vorba despre un întreg sistem, care a fost testat în ultimii o sută de ani și care poate fi total sau parțial implementat. Încercați-l și veți descoperi că vi se potrivește și vouă!

Pentru a face acest lucru, nu e nevoie să deveniți profesori Montessori, nici nu e cazul să creați acasă o școală Montessori. Punând în aplicare cât mai multe dintre sugestiile din această carte acasă și în viața de familie, cred că veți deveni mult mai eficienți ca părinți și mai capabili să creați un cămin plin de căldură, dragoste, blândețe și respect.

Testarea limitelor

Când copiii încep să-și demonstreze dorința de independență, provocările parentale devin din ce în ce mai solicitante.

Ce e sistemul Montessori?

Acum o sută de ani, o tânără italiancă a conceput o abordare diferită a educației, bazându-se pe principii precum încurajarea și respectul.

Maria Montessori s-a născut în 1870 în Italia, o țară care, la vremea aceea, era foarte conservatoare în atitudinea ei față de femei. În ciuda multor obstacole, Montessori a fost prima femeie din Italia care a devenit doctor. Ea a mers până acolo încât a predat la Facultatea de Medicină a Universității din Roma și, în clinicile gratuite din cadrul acesteia, a intrat des în contact cu copiii celor săraci. Prin munca ei, a căpătat convingerea că toți copiii, fără excepție, se nasc cu un potențial uman uimitor, care se poate dezvolta numai dacă

adulții le oferă copiilor stimularea necesară în primii ani de viață.

Nerăbdătoare să-și dovedească teza, Montessori și-a asumat, în 1907, conducerea unei grădinițe pentru copiii clasei muncitoare care erau prea mici ca să meargă la școală. Situată într-una dintre cele mai sordide mahalale ale Romei, aceasta a devenit prima ei *Casa dei Bambini*, sau „Casa copiilor”. Crescând cu prea puțină atenție din partea părinților și în condiții îngrozitoare, mulți dintre copiii care o frecventau erau agresivi, agitați și turbulenți.

Montessori și-a început munca învățându-i pe copiii mai mari să ajute la treburile gospodărești de zi cu zi. Spre uimirea ei, copiii de trei și patru ani erau foarte încântați să învețe abilitățile practice de viață. În scurt timp, acești copii au început să aibă grijă de școală, ajutând la pregătirea și servirea mesei și la menținerea unui mediu de lucru curat. Comportamentul lor s-a schimbat, din ștângarii care vagabondau pe străzi ei devenind modele de amabilitate și bunăvoință.

„Munca Mariei Montessori este continuată și azi. Abordarea ei metodică poate fi reprodusă și susținută în aproape orice situație.”

Lumea unui copil

Maria Montessori și-a dat seama că un copil se simte frustrat într-o lume croită pe dimensiunea adulților, așa încât a comandat carafe și boluri miniaturale și a găsit cuțite care puteau fi manevrate de mânuțele copiilor. I-a rugat pe tâmplari să construiască mese și scaune de dimensiuni potrivite copiilor și care să fie suficient de ușoare pentru ca ei să le poată mișca fără ajutorul adulților. Copiilor le plăcea să stea pe podea, așa încât le-a pus la dispoziție covorașe, care să le definească spațiile de lucru, iar ei au învățat repede să le ocolească, astfel încât să nu-și deranjeze colegii.

După ce și-a petrecut ore nesfârșite observând copiii și interacționând cu ei, Montessori a tras concluzia că ei trec prin mai multe etape distincte de dezvoltare (vezi paginile 14–17), fiecare dintre acestea caracterizându-se prin înclinații, interese și moduri de gândire specifice. A descoperit că, în fiecare etapă de dezvoltare, copiii au propria logică, propriile preferințe pentru anumite activități, precum și tendințe naturale de comportament.

A observat cum reacționează copiii într-un mediu calm și ordonat. A urmărit felul în care copiii au învățat să-și controleze mișcările și le-a remarcat nemulțumirea, când liniștea le era tulburată, în momentul în care unii dintre ei se împiedicau ori scăpau ceva pe jos. Ea le-a oferit șansa de a-și dezvolta sentimentul de independență, recunoscând nivelul din ce în ce mai ridicat de respect față de sine și încredere în sine pe care-l dobândeau, pe măsură ce erau învățați și încurajați să facă anumite lucruri ei înșiși.

Un nou început

Maria Montessori a introdus o abordare științifică a educației, dezvoltând echipamentele și observându-i pe copii în timp ce lucrau cu ele.

Interes la scară internațională

Primul cămin pentru copii s-a bucurat fără întârziere de aprecieri și a trezit interes în lumea întreagă. Montessori s-a bucurat de o credibilitate rar întâlnită și a captat atenția liderilor naționali, a oamenilor de știință, a liderilor sindicali și a proprietarilor de fabrici, a profesorilor și a mamelor. Ea a renunțat la cariera medicală pentru a se dedica în întregime înțemeierii de școli Montessori peste tot în lume. A militat permanent pentru drepturile și potențialul intelectual al copiilor și a continuat să dezvolte programe precum „Educația și pacea” până când a murit, în 1952. Unii oameni sunt atrași de comportamentul calm și responsabil pe care-l manifestă acești elevi și de dragostea lor pentru învățătură. Alții salută libertatea, spontaneitatea și independența pe care sistemul Montessori le oferă copiilor mici.

Fazele sensibile pentru învățare

Copiii trec prin „faze sensibile“, în care manifestă o deschidere deosebită față de învățare; unele dintre aceste ocazii nu se mai ivesc și a doua oară.

Maria Montessori a descoperit că, în general, copiii trec prin etape de interes intelectual și curiozitate – ea le-a denumit „faze sensibile“ –, în care devin preocupați și dornici să asimileze anumite aspecte din mediul în care trăiesc. E foarte important să înțelegem acest proces, deoarece fiecare stadiu reprezintă o oportunitate care, dacă este fructificată corespunzător, poate influența profund dezvoltarea copiilor noștri.

Montessori a identificat mai multe perioade sensibile, de la naștere până la vârsta de șase ani (vezi paginile 16–17). Fiecare perioadă se referă la o predispoziție a copiilor de a-și însuși anumite

caracteristici speciale. O perioadă sensibilă este ca o dorință nestăvilă, care-i motivează pe copiii mici să se concentreze intens pe câte un aspect anume al mediului lor de viață, zi după zi, fără să obosească sau să se plictisească. De exemplu, în primii ani de viață, copiii trec printr-o perioadă propice – o fază sensibilă – pentru a învăța limbajul. Ei sunt foarte atenți la ce spuneți și cum spuneți, astfel că nici nu vă dați seama când au început să vorbească aceeași limbă ca și voi, folosind un accent asemănător. Este vorba de un mecanism biologic încorporat în copii, care-i ajută să dezvolte aptitudini și talente ce fac parte inerent din moștenirea noastră de ființe umane.

„Într-o fază sensibilă,
copiii devin preocupați
de un aspect al mediului
în care trăiesc.“

Bazele învățării

Inevitabil, începutul și sfârșitul fiecărei faze sensibile diferă de la copil la copil, așa încât va trebui să-i urmăriți cu atenție pe copiii voștri și să tratați fiecare caz în mod individual. Rețineți că felul cum învață copilul vostru, în aceste etape timpurii, reprezintă bazele învățării, pe care se va înălța o mare parte din ce va urma. Când părinții

și profesorii recunosc fazele sensibile prin care trec copiii și profită de ele, pot să-i sprijine mai eficient pe aceștia în procesul de învățare și dezvoltare.

Șansă limitată

În timpul unei faze sensibile, copiii pot învăța lucruri noi, își pot forma noi abilități sau pot dezvolta aspecte ale capacității creierului, fără efort și aproape inconștient. Totuși, fazele sensibile sunt etape tranzitorii. Odată ce copiii ajung să stăpânească abilitatea sau conceptul de care erau preocupați, faza sensibilă pare să se încheie; de aceea, dacă nu sunt supuși unei experiențe și unor stimuli potriviți la momentul potrivit, oportunitatea de învățare va trece. Abilitățile pot fi deprinse și mai târziu, dar va fi nevoie de ani întregi de efort și de exercițiu. Din acest motiv, de exemplu, copiilor le este mai ușor să învețe una sau mai multe limbi străine la vârsta de doi sau trei ani în vreme ce adulților le vine mult mai greu.

CREIERUL COPILULUI VOSTRU

Oamenii de știință au demonstrat că experiențele din fazele sensibile ale dezvoltării modifică legăturile neuronale din creier. Tiparele de conexiuni care se fac devin parte a „peisajului stabil” al creierului, constituind bazele cunoașterii și ale comportamentului viitor.

Un timp pentru învățare

Oferindu-le stimularea necesară la momentul potrivit, copiii sunt capabili să învețe aproape fără să fie conștienți că învață.

ÎN PRACTICĂ Fazele sensibile (de la naștere la vârsta de șase ani)

Aceste faze sensibile sunt uneori denumite „etape de putere”. Maria Montessori credea că ele trebuie încurajate, nu numai pentru evoluția cognitivă, ci și pentru fericirea copilului.

Mișcare de la naștere la un an

Mișcările arbitrare ale copilului devin coordonate și controlate, pe măsură ce învață să apuce, să pipăie, să se întoarcă, să se lege, să se târască și să meargă.

Limbaj de la naștere la șase ani

Începând cu gângurelele și sunetele, copilul progresează de la silabe la cuvinte, expresii și apoi propoziții.

Ordine de la șase luni la patru ani

În această fază, copilul își dorește să aibă obișnuințe și-i plac lucrurile consecvente și repetitive. Totul trebuie să aibă un loc anume.

Obiecte mici de la un an la patru ani

Copilul adoră să mănuiască obiecte mici și observă detaliile mărunte, pe măsură ce coordonarea ochi-mână devine din ce în ce mai precisă.

Folosirea oliței de la un an și șase luni la trei ani

Pe măsură ce sistemul nervos i se dezvoltă și devine mai bine integrat, copilul învață să-și controleze vezica urinară și intestinul gros.

Muzică de la doi la șase ani

Când muzica face parte din viața lui de zi cu zi, copilul arată un interes spontan în dezvoltarea tonului, a ritmului și a melodiei.

Amabilitate și politețe de la doi la șase ani

Copilul îi place să imite comportamentul politicos și atent, asimilând aceste calități și încorporându-le propriei personalități.

Simțuri de la doi la șase ani

Educația senzorială începe de la naștere, dar de la doi ani copilul e fascinat de imagini, sunete, senzații tactile, gusturi și mirosuri.

Scris de la trei la patru ani

Maria Montessori a descoperit că scrisul precedă cititul și începe cu încercări de a reproduce litere și numere, folosind creion și hârtie.

Citit de la trei la cinci ani

Copiii demonstrează un interes sporit față de simboluri și de sunetele pe care acestea le reprezintă – ei ajung destul de repede să pronunțe anumite cuvinte.

Relații spațiale de la patru la șase ani

Pe măsură ce ajunge să înțeleagă relațiile spațiale, copilul devine din ce în ce mai mult capabil să rezolve probleme complexe.

Matematică de la patru la șase ani

Maria Montessori a găsit metode prin care să le ofere copiilor experiențe matematice concrete, în etapa în care ei se arată interesați de numere și cantități.